

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Ks. Jan Macha (1914-1942) w drodze na ołtarze

Author: Damian Bednarski

Citation style: Bednarski Damian. (2020). Ks. Jan Macha (1914-1942) w drodze na ołtarze. "Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego" T. 40, nr 1 (2020), s. 227-244, doi 10.25167/sth.2012

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

DAMIAN BEDNARSKI

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

<https://orcid.org/0000-0002-5063-7785>

Ks. Jan Macha w drodze na ołtarze

Kulisy procesu beatyfikacyjnego śląskiego męczennika

1. Martyrologium duchowieństwa diecezji katowickiej podczas II wojny światowej –
2. Przygotowania do wszczęcia procesu beatyfikacyjnego – 3. Etap diecezjalny –
4. Faza rzymska

W każdej epoce w Kościele katolickim pojawiają się świadkowie wiary, którzy za bezkompromisowe opowiadanie się po stronie Boga i Ewangelii oddają życie. „Miłość Boga – pisał św. Jan Paweł II w encyklice *Veritatis splendor* – każe bezwarunkowo przestrzegać Jego przykazań nawet w najtrudniejszych okolicznościach i nie pozwala ich łamać nawet dla ratowania własnego życia. W męczeństwie, jako potwierdzeniu nienaruszalności porządku moralnego, jaśnieje świętość prawa Bożego, a zarazem nietykalność osobowej godności człowieka, stworzonego na obraz i podobieństwo Boga” (nr 91–92).

1. Martyrologium duchowieństwa diecezji katowickiej podczas II wojny światowej

Wielu duchownych katolickich, także z diecezji katowickiej, stało się ofiarami zarówno prześladowców spod znaku swastyki, jak i tych spod sztandarów, na których widniały sierp i młot. Jeśli chodzi o martyrologium duchowieństwa w czasie II wojny światowej, to decyzja władz niemieckich o eksterminacji duchowieństwa katolickiego na ziemiach zajmowanych od początku września 1939 r. zapadła wcześniej. Faktem jest, że już 12 września 1939 r. – podczas podróży specjalnym

pociągiem służbowym – odbyła się narada poświęcona przyszłości tych terenów. Uczestniczyli w niej: Joachim von Ribbentrop, Wilhelm Keitel, Alfred Jodl, Wilhelm Canaris oraz jego współpracownik, Erwin Lahousen. Ów ostatni w czasie procesu norymberskiego wyznał, że podczas narady Keitel ujawnił treść rozkazu Adolfa Hitlera, zgodnie z którym miało dojść do eksterminacji polskiej inteligencji, w tym duchowieństwa¹. Przerażające są liczby martyrologium duchowieństwa diecezji katowickiej (wliczając księży z Zaolzia): skazanych na śmierć – 6, zamęczonych w obozach koncentracyjnych i więzieniach – 51, więzionych w obozach koncentracyjnych do 1945 r. – 17, okresowo więzionych – 36, zmarłych jako ofiary wojny – 7, przebywających w areszcie domowym – 2. Ogółem śmierć poniosło jako ofiary wojny (wyrok śmierci, śmierć w obozach koncentracyjnych, więzieniach lub wskutek doznanych przeżyć) 64 księży i kleryków, a 93 uwięzionych przeżyło obozy i doczekało wolności. Gdy po wojnie podliczono straty, okazało się, że liczba księży z 500 w 1938 r. spadła do 394 w 1947 r.² Do grona beatyfikowanych męczenników II wojny światowej zostali już włączeni dwaj duchowni z diecezji katowickiej: ks. Emil Szramek i ks. Józef Czempiel.

W 2013 r. rozpoczął się w Katowicach proces beatyfikacyjny ks. Jana Machy. Duchowny pochodził z Chorzowa Starego, gdzie urodził się w 1914 r. Był absolwentem Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie, a święcenia kapłańskie otrzymał 25 czerwca 1939 r. Jako wikariusz posługiwał w parafii św. Józefa w Rudzie Śląskiej. Już w pierwszych miesiącach wojennej zawieruchy zaangażował się w pomoc charytatywną dla pozbawionych wsparcia rodzin byłych powstańców, osób aresztowanych i ukrywających się przed gestapo. Rozwinięta przez niego na niebywałą skalę akcja pomocowa, w którą włączyła się młodzież studencka, harcerze i sodalisi, została wciągnięta w struktury konspiracyjnego Państwa Podziemnego jako tzw. Opieka Społeczna. W 1941 r. ks. Macha wraz z kilkoma towarzyszami został aresztowany i osądzony na karę śmierci. Zginął ścięty na gilotynie w katowickim więzieniu 3 grudnia 1942 r. Ten młody kapłan, zaledwie 28-letni, swą wierność Kościołowi i chrześcijańskiej cnocie *caritas* – realizowanej w dramatycznych okupacyjnych okolicznościach – przypieczętował męczeńską śmiercią. Szczegółowych informacji na temat ks. Jana Machy należy szukać w dwóch publikacjach jemu poświęconych: *Żyłem krótko, lecz cel swój*

¹ Karol Małcużyński. 1989. *Oskarżenia nie przyznają się do winy*. Warszawa: Interpress, 220–221; Gustave Mark Gilbert. 2012. *Dziennik norymberski*. Tłum. Tomasz Łuczak. Warszawa: Świat Książki, 208.

² Jerzy Myszor. 2010. *Stosunki Kościół – państwo okupacyjne w diecezji katowickiej 1939–1945*. Katowice: Księgarnia Świętego Jacka, 150.

*osiągnąłem. Jan Macha (1914–1942)*³ oraz *Ks. Jan Macha (1914–1942). Życie z sercem na dłoni*⁴. W niniejszym artykule skupiono się na ukazaniu przebiegu procesu beatyfikacyjnego.

2. Przygotowania do wszczęcia procesu beatyfikacyjnego

Formalne przygotowania do rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego ks. Jana Machy rozpoczęły się po tym, kiedy 3 grudnia 2012 r. abp Wiktor Skworec odprawił Mszę św. w katowickim więzieniu przy ul. Mikołowskiej w 70. rocznicę jego śmierci. To wydarzenie stało się okazją, by rodzina bohatera za wiarę wręczyła metropoliecie katowickiemu odnalezione parę tygodni wcześniej rękopisy jego kazań⁵. Rok wcześniej katowicka reżyserka Dagmara Drzazga nakręciła film o ks. Masze i sprowokowała dyskusję na temat postawy śląskiego duchownego. Wkrótce potem abp Skworec podjął decyzję o wszczęciu procedur beatyfikacyjnych. Powołana została Komisja Historyczna w składzie: ks. prof. Jerzy Myszor, ks. dr Henryk Olszar i ks. Bartłomiej Bober, której zadaniem było przygotowanie wstępnej oceny możliwości powodzenia procesu i samego sensu jego przeprowadzenia⁶. Już w lutym 2013 r. wnioski z prac Komisji zostały przedstawione biskupowi, a ten zdecydował o wszczęciu postępowania⁷.

15 stycznia 2013 r. został ustanowiony postulator procesu beatyfikacyjnego w osobie autora niniejszego artykułu – historyka z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach⁸. Postulator jest osobą, na której spoczywa obowiązek skrupulatnego przeprowadzenia badań na temat życia, opinii męczeństwa, opinii znaków i waloru eklezjalnego sprawy, dla której został ustanowiony. Zgodnie z sugestią wytycznych watykańskich: „Winien być ekspertem w teologii, prawie kanonicznym i historii, a także znać styl postępowania

³ *Żyłem krótko, lecz cel swój osiągnąłem. Ks. Jan Macha 1914–1942*. 2014. Red. Damian Bednarski. Katowice: Wydawnictwo Emmanuel, ss. 366.

⁴ Damian Bednarski. 2015². *Ks. Jan Macha (1914–1942). Życie z sercem na dłoni*. Katowice – Chorzów: Wydawnictwo Medea, ss. 141.

⁵ Paweł Łazarski. 2012. „«Haniku», pomóż!”. Gość Niedzielny [edycja katowicka] 89 (50): VI–VII.

⁶ Archiwum Kancelarii Kurii Metropolitalnej w Katowicach (dalej: AKKM), sygn. VH V, *Proces beatyfikacyjny ks. Jana Machy (2013–2020)* (dalej: VH V), *Dekret ustanawiający Komisję do zebrania i oceny materiału dotyczącego księdza Jana Machy z 10.01.2013 r. (nr 4520/13)*.

⁷ AKKM, VH V, *Relacja Komisji Historycznej (10.02.1013 r.)*.

⁸ AKKM, VH V, *Dekret postulatora z 15.01.2013 r. (nr 4535/13)*.

nia w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych”⁹. Postulator, po przeprowadzeniu wstępnej analizy już znanych warunków do rozpoczęcia sprawy – tj. zebraniu informacji na temat życia i opinii świętości ks. Machy, aktualności tej sprawy dla życia Kościoła i wiedzy o ewentualnych przeszkodach – skierował do biskupa katowickiego prośbę, tzw. *supplex libellus*, o wszczęcie postępowania kanonizacyjnego¹⁰. Istotnym elementem tego dokumentu było ukazanie waloru eklesjalnego sprawy, tzn. aktualności przesłania życia i męczeństwa ks. Machy. Do tej kwestii przywiązuje się szczególną wagę, gdyż święci i błogosławieni: „Są w dziejach po to, żeby stanowić trwałe punkty odniesienia na tle przemijania człowieka i świata. To, co się w nich wyraża, jest trwałe i nieprzemijające. Świadczy o wieczności. Z tego świadectwa stale na nowo czerpie człowiek świadomość swego powołania i pewność przeznaczeń. W tym kierunku święci prowadzą Kościół i ludzkość” – podkreślił Jan Paweł II w przemówieniu do Polaków biorących udział w kanonizacji o. Maksymiliana Marii Kolbego w Rzymie w 1982 r.¹¹ W przypadku katowickiego kandydata na ołtarze chodziło o ukazanie go jako człowieka wyjątkowo wyczulonego na biedę innych, bezkompromisowo zaangażowanego w pomoc potrzebującym i wiernego do końca swemu kapłańskiemu powołaniu.

W celu odnalezienia świadectw i pamiątek po ks. Masze postulator skontaktował się z jego rodziną. Do archiwum postulatorskiego przekazali oni m.in. listy więzienne, dokumenty, opinie o męczeńskiej śmierci księdza, a także przedmioty, które należały do ks. Machy (m.in. wykonany w więzieniu różaniec i skrwawiona chusteczka). W Archiwum Archidiecezjalnym w Katowicach zdeponowano odnaleziony na strychu rodzinnego domu karton z kazaniami ks. Machy. Zachowały się one w oryginalnych, tekturowych, wiązanych teczkach, podpisanych przez duchownego: *Predigten Macha Johann* oraz *Kazania. Macha Jan*. Do archiwum trafiło 58 kazań wygłoszonych pomiędzy 7 sierpnia 1938 r. a 31 sierpnia 1941 r. Pracownicy Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach sporządzili drzewo genealogiczne rodziny Machów i Cofałków¹².

⁹ Instrukcja Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych o prowadzeniu diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych „*Sanctorum Mater*” (dalej: *Sanctorum Mater*) (25.03.2020). http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/csaints/documents/rc_con_csaints_doc_20070517_sanctorum-mater_en.html, art. 12 § 4.

¹⁰ AKKM, VH V, *Supplex libellus* z 27.02.2013 r.

¹¹ Jan Paweł II. 1982. „Audience generalna dla Polaków, 11 października 1982”. *L’Osservatore Romano* [edycja polska] 3 (9): 1.

¹² Halina Dudała. 2014. Drzewo genealogiczne Macha – Cofałka. W *Żyłem krótko, lecz cel swój osiągnąłem. Ks. Jan Macha 1914–1942*. Red. Damian Bednarski, 43–46. Katowice: Wydawnictwo Emmanuel.

W styczniu 2014 r. konieczne okazało się dołączenie do Komisji Historycznej dr Haliny Dudały, dyrektorki Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach, oraz prokurator Ewy Koj z Instytutu Pamięci Narodowej¹³. Praca odnowionej Komisji (należał do niej także powołany już wcześniej ks. dr Henryk Olszar) polegała na szeroko zakrojonej kwerendzie w archiwach polskich i niemieckich. W taki sposób zaangażowani w dzieło procesu dotarli do: Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach, Archiwum Aresztu Śledczego w Katowicach, Archiwum Aresztu Śledczego w Mysłowicach, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach, Archiwum Państwowego w Katowicach, Archiwum Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, Archiwum Parafii św. Józefa w Rudzie Śląskiej, Archiwum Parafii św. Marii Magdaleny w Chorzowie Starym, Archiwum rodziny Macha w Chorzowie Starym, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Archiwum Urzędu Stanu Cywilnego w Chorzowie, Archiwum Urzędu Stanu Cywilnego w Katowicach, Archiwum Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach oraz *Bundesarchiv* w Berlinie-Lichterfelde¹⁴. Na wniosek Komisji Historycznej, w Katedrze Medycyny Sądowej Uniwersytetu Jagiellońskiego *Collegium Medicum* poddano badaniom genetycznym pamiętki po ks. Masze: chusteczkę z domniemanymi śladami krwi i pectorał.

W dalszej kolejności powołano dwóch teologów-cenzorów, którzy dokonali oceny pism kandydata na ołtarze¹⁵. Zapoznali się z jego listami, kazaniami i konferencjami, a następnie sporządzili opinie, w których obaj przyznali, że w tekstach ks. Machy nie ma błędów doktrynalnych¹⁶. W spuściznie po ks. Masze zachowała się również jego praca magisterska, zatytułowana: *Monografia Starego Chorzowa parafii św. Marii Magdaleny*¹⁷ oraz własnoręcznie opracowana przez niego kronika tej parafii¹⁸. Obie prace, mające charakter *stricto* historyczny, nie musiały być weryfikowane przez cenzorów.

¹³ AKKM, VH V, *Dekret Komisji Historycznej* z 24.01.2014 r. (nr 4572/14).

¹⁴ AKKM, VH V, *Relacja Komisji Historycznej* z 25.08.2014 r.

¹⁵ AKKM, VH V, *Dekret teologa-cenzora dla ks. G. Strzelczyka* z 20.03.2013 r. (nr 4533/13); *Dekret teologa-cenzora dla ks. M. Spyry* z 20.03.2013 r. (nr 4533/13).

¹⁶ AKKM, VH V, Grzegorz Strzelczyk, *Ocena teologiczna pism Sługi Bożego ks. Jana Machy* (21.11.2013 r.); Marek Spyra, *Ocena teologiczna pism Sługi Bożego ks. Jana Machy* (23.11.2013 r.).

¹⁷ Jan Macha. 2007. *Monografia Starego Chorzowa, parafii św. Marii Magdaleny*. W *Chorzów (Stary). Trzy historie*. Katowice: Agencja Specjalistyczna Prasa i Książka, I-XCVI. Do pracy odwołują się historycy, m.in. prof. Jan Drabina w swojej *Historii Chorzowa 1257–2000*, wydanej w Chorzowie w 2007 r.

¹⁸ Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach (dalej: AAKat), sygn. AL 421, *Chorzów Stary. Parafia św. Marii Magdaleny, Chronika parafii św. Marii Magdaleny w Chorzowie (III a raczej) Starym, sporządzona przez proboszcza ks. Stefana Sz wajnocha Szambelana papieskiego kanonika Katedral-*

20 lutego 2013 r. abp W. Skworec zwrócił się do członków Konferencji Episkopatu Polski o wyrażenie zgody na wszczęcie procesu beatyfikacyjnego¹⁹. Wydane przez to gremium *nihil obstat* nosi datę 6 marca 2013 r.²⁰ W międzyczasie listy popierające otwarcie procesu beatyfikacyjnego nadesłało kilkunastu polskich biskupów. Kard. Stanisław Nagy SCJ, pochodzący z Górnego Śląska, wieloletni pracownik Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i przyjaciel św. Jana Pawła II, napisał: „Z pełną gotowością wyrażam poparcie prośby Księdza Arcybiskupa w sprawie beatyfikacji ks. Jana Machy tym bardziej, że idzie o konfratru Ślązaka, który dał dowody tak głębokiej świętości”²¹. Bp Piotr Libera przyznał, że osoba ks. Machy jest mu znana: „Postać tego młodego prezbitera śląskiego – męczennika brunatnego totalitaryzmu – jest mi znana i bliska od lat studiów w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie”²². Z kolei abp Henryk Hoser, po obejrzeniu filmu dokumentalnego o śląskim męczenniku, stwierdził: „Materiał filmowy wszechstronnie przedstawia postać Ks. Jana i pozwala osiągnąć pewność, że jest patronem na nasze czasy. Gorliwością, odwagą, umiłowaniem kapłaństwa, rozważą w trudnej sytuacji społecznej i żarliwym patriotyzmem apeluje do nas współczesnych o świadectwo życia i wiary”²³.

Uzyskawszy zgodę Konferencji Episkopatu Polski, abp W. Skworec niezwłocznie skierował pismo do Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych z zapytaniem, czy ze strony Stolicy Apostolskiej nie istnieją przeszkody do rozpoczęcia procesu. Prośba została przesłana do Watykanu 28 kwietnia 2013 r. za pośrednictwem Nuncjatury Apostolskiej w Warszawie²⁴. Kongregacja stosownie *nihil obstat* wydała 2 października 2014 r.²⁵

nego a napisana według jego wskazówek i za jego pomocą przez kleryka ks. diakona Jana Machę tejże parafji syna (rkps), ss. 98.

¹⁹ AKKM, VH V, *Pismo abp. W. Skworca do członków Konferencji Episkopatu Polski z 20.02.2013 r.* (nr 4529/13).

²⁰ AKKM, VH V, „*Nihil obstat*” Konferencji Episkopatu Polski (nr SEP – D/6.3–5).

²¹ AKKM, VH V, Kard. S. Nagy do abp. W. Skworca (4.03.2013 r.).

²² AKKM, VH V, Bp P. Libera do abp. W. Skworca (26.02.2013 r.).

²³ AKKM, VH V, Abp H. Hoser do abp. W. Skworca (1.03.2013 r.).

²⁴ AKKM, VH V, *Pismo abp. W. Skworca do kard. A. Amato, prefekta Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych z 28.04.2013 r.*

²⁵ AKKM, VH V, *Pismo kard. A. Angelo do abp. W. Skworca z 2.10.2013 r.*

3. Etap diecezjalny

17 listopada 2013 r. w kościołach archidiecezji katowickiej odczytano komunikat metropolity górnośląskiego, zapowiadający oficjalną inaugurację procesu beatyfikacyjnego. Miała ona miejsce tydzień później, 24 listopada, tj. w uroczystość Chrystusa Króla, w katowickiej katedrze. Zgodnie z wymogami, zaprzysiężony został postulator oraz trybunał, w skład którego weszli: ks. dr Grzegorz Stephan jako delegat biskupi, ks. dr Wojciech Surmiak – promotor sprawiedliwości oraz s. Małgorzata Oczkiewicz SDS, pełniąca zadania notariusza²⁶. Każda z tych osób miała do wykonania w trakcie procesu specyficzną rolę. Zadaniem postulatora²⁷ było prowadzenie sprawy w imieniu powoda (w tym wypadku archidiecezji katowickiej). Delegat biskupi był odpowiedzialny za prawidłowy przebieg procesu²⁸, a promotor sprawiedliwości czuwał nad wiernym zachowaniem przepisów i procedur, by nie doszło do jakichkolwiek nadużyć i zaniedbań. On także sporządził listę pytań dla świadków i uczestniczył w ich przesłuchaniu²⁹. Ważną, aczkolwiek najmniej eksponowaną funkcję pełniła s. Oczkiewicz – notariuszka, pilnująca wszelkiej dokumentacji procesu³⁰.

Abp Wiktor Skworec wydał edykt zarządzający, aby wszyscy, którzy są w posiadaniu jakiegokolwiek wiedzy dotyczącej Sługi Bożego lub posiadają jakiegokolwiek pamiątki lub dokumenty użyteczne dla prowadzenia dochodzenia, złożyli relację w Kurii Metropolitalnej w Katowicach. Tak samo każdy, kto mógł posiadać wiedzę, która przeczyłaby opinii świętości życia i męczeństwa Sługi Bożego, został wezwany do złożenia stosowanych oświadczeń³¹. Od dnia uroczystego zaprzysiężenia trybunału ks. Janowi Masze przysługiwał tytuł Sługi Bożego. Zgodnie z instrukcją *Sanctorum Mater* – o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego w sprawach kanonizacyjnych, rozpoczynających się po upływie ponad 30 lat od śmierci kandydata na ołtarze – została wydana deklaracja metropolity katowickiego, wyjaśniająca przyczyny zwłoki w rozpoczęciu starań o beatyfikację Sługi Bożego ks. Jana Machy³².

²⁶ AKKM, VH V, *Dekret abp. W. Skworca z 24.11.2013 r.*

²⁷ Z łac. *postulo* – „stać przy czymś mocno”, „bardzo przy czymś obstawać”.

²⁸ *Sanctorum Mater*, art. 53–55.

²⁹ *Sanctorum Mater*, art. 56–58.

³⁰ 2013. „Przebieg uroczystości otwarcia procesu beatyfikacyjnego sługi Bożego ks. Jana Machy. Dokumenty, pisma i wystąpienia”. *Wiadomości Archidiecezjalne* (Katowice) 81 (11): 528–534.

³¹ AKKM, VH V, *Edykt z 24.11.2013 r. (nr 4565/13)*.

³² AKKM, VH V, *Deklaracja o przyczynach zwłoki w rozpoczęciu starań o beatyfikację Sługi Bożego ks. Jana Machy z 24.11.2013 r. (nr 4565/13)*.

30 stycznia 2014 r. trybunał beatyfikacyjny rozpoczął przesłuchania świadków. Trwały one do 7 maja 2015 r. Odbłyły się 33 sesje, na które wezwano 20 świadków zgłoszonych przez postulatora oraz 8 świadków *ex officio*. Większość sesji odbyła się w gmachu Kurii Metropolitalnej w Katowicach, ale w kilku wypadkach trybunał musiał się spotkać ze świadkami w innych miejscach³³. Tak było m.in. w przypadku ks. Józefa Pośpiecha, jedyne go żyjącego jeszcze kolegi kursowego ks. Machy. Mieszka on w Szwajcarii, gdzie przez wiele lat pracował duszpastersko i tam – za zgodą miejscowego ordynariusza – złożył zeznania³⁴. Postulator, który – zgodnie z wytycznymi watykańskimi – nie mógł uczestniczyć w przesłuchaniach dokonywanych przez trybunał, pośredniczył w komunikacji trybunału ze świadkami. W utworzonym na potrzeby procesu Archiwum Postulatorskim gromadzono wszelkie dokumenty związane ze Sługą Bożym. Dzięki współpracy z katowickim oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej, a zwłaszcza z prokurator Ewą Koj, udało się odnaleźć w Berlinie akt oskarżenia, skierowany przeciwko ks. J. Masze³⁵, oraz wydany na niego wyrok z 17 lipca 1942 r.³⁶ W międzyczasie – korzystając z usług tłumaczy – dokonano przekładu z języka niemieckiego: aktu oskarżenia, wyroku śmierci, listów więziennych ks. Machy oraz jego kazań napisanych podczas okupacji.

Po przesłuchaniu świadków wskazanych przez postulatora, 5 maja 2014 r. promotor sprawiedliwości poprosił o przesłuchanie świadków *ex officio*. Zebrana pełna dokumentacja procesowa musiała być przetłumaczona na jeden z języków akceptowanych przez Kongregację Spraw Kanonizacyjnych (łacina, włoski, hiszpański, francuski lub angielski). W tym celu 30 września 2014 r. zaprzysiężeni zostali tłumacze akt procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego ks. Jana Machy na język włoski³⁷. Z kolei 14 października 2014 r. postulator przedstawił trybunałowi oświadczenie, że lista świadków przygotowana przez niego została wyczerpana, oraz poprosił o przesłuchanie członków Komisji Historycznej³⁸. Następnie 30 paź-

³³ Z Janem Hajdugą i Bernardem Łukaszczykiem (jako ministranci byli obecni przy aresztowaniu ks. Machy) spotkano się na probostwie parafii św. Józefa w Rudzie Śląskiej, z Anną Odygą (91 lat) w Chorzowie, z ks. Franciszkiem Wąsalą (94 lata) w Domu Świętego Józefa w Katowicach, z ks. Józefem Kiedosem w Piasku, a z abp. Damianem Zimoniem w biskupim domu w Katowicach przy ul. Francuskiej.

³⁴ Już na początku procesu beatyfikacyjnego postulator kontaktował się korespondencyjnie z ks. J. Pośpiechem. Zob. AKKM, VH V, *List ks. J. Pośpiecha do ks. D. Bednarskiego* z 27.05.2013 r.; *Pismo bp. Norberta Brunnera do abp. W. Skworca* z 9.06.2014 r.

³⁵ 2014. Akt oskarżenia ks. J. Machy. W *Wiek XX – czas męczenników. W 100. rocznicę urodzin ks. Jana Machy*. Red. Damian Bednarski, 131–151. Katowice: Księgarnia Świętego Jacka.

³⁶ 2014. Wyrok śmierci wydany na ks. J. Machę. W *Wiek XX – czas męczenników*, 152–167.

³⁷ AKKM, VH V, *Dekrety dla tłumaczy* z 30.09.2014 r. (nr 4614–4616/14).

³⁸ AKKM, VH V, *Oświadczenie postulatora* z 14.10.2014 r.

dziennika 2014 r. postulator przekazał trybunałowi relację Komisji Historycznej, a także zgromadzone przez siebie oraz Komisję pisma i dokumenty odnalezione podczas kweryndy, a dotyczące życia i śmierci Sługi Bożego ks. Jana Machy. Na prośbę postulatora członkowie trybunału dokonali wizji lokalnej miejsc związanych z życiem, działalnością i śmiercią kandydata na ołtarze³⁹. Następnie trybunał przesłuchał świadków, którzy zostali wezwani w celu potwierdzenia braku kultu, i ogłosił dekret o braku kultu⁴⁰. 11 grudnia 2014 r. nastąpiło odczytanie dekretu o publikacji akt procesowych. Po zapoznaniu się z nimi, 13 stycznia 2015 r. postulator skierował do trybunału pismo z informacją o tym, że nie wnosi prośby o powołanie nowych świadków i zrezygnował z uzupełnienia dowodów w tej sprawie. 7 maja 2015 r., na uprzedni wniosek promotora sprawiedliwości o wszczęciu postępowania uzupełniającego z 19 marca 2015 r., został przesłuchany jeszcze jeden świadek *ex officio*⁴¹. 12 maja 2015 r., po otrzymaniu oświadczeń stron o niewnoszeniu nowych dowodów, delegat biskupi zarządził zamknięcie postępowania dowodowego w procesie beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym Sługi Bożego ks. Jana Machy i nakazał poinformowanie stron. Nieco wcześniej, bo 31 marca 2015 r., delegat biskupi – za zgodą promotora sprawiedliwości i na prośbę postulatora – wręczył dekret powołujący pisarza do sporządzenia transumptu wszystkich akt procesowych⁴². Przez kolejne trzy miesiące porównywał on odpisy akt procesowych z aktami oryginalnymi, tak by transumpt był tożsamy z archetypem.

4 września 2015 r. w kaplicy Kurii Metropolitalnej w Katowicach – w obecności abp. Wiktora Skworca, członków trybunału, postulatora i zaproszonych gości – odbyła się ostatnia sesja procesu beatyfikacyjnego ks. Jana Machy, tzw. *Postrema*. Przypadła ona akurat w przeddzień 74. rocznicy aresztowania Sługi Bożego, które miało miejsce 5 września 1941 r. Podczas tej uroczystej sesji biskup zadeklarował dekretem, że dochodzenie zostało ostatecznie zamknięte. Następnie osoby zaangażowane w proces (biskup, delegat biskupi, rzecznik sprawiedliwości, notariusz i postulator) złożyli przysięgę, że wiernie wypełnili swoje zadania i że zachowają urzędową tajemnicę. Biskup polecił, by plik archetypu został zamknięty, opieczę-

³⁹ W tym celu odwiedzili: Chorzów – kościół pw. św. Marii Magdaleny, gdzie został ochrzczony ks. J. Macha, oraz cmentarz parafialny, gdzie postawiono symboliczny nagrobek kapłanowi (jego ciało spalono w krematorium w Auschwitz); Rudę Śląską – kościół pw. św. Józefa, gdzie duchowny pracował jako wikariusz (1939–1941) i tam rozwinął działalność charytatywną, za którą został przez nazistów aresztowany i zamordowany; Katowice – Areszt Śledczy przy ul. Mikołowskiej, gdzie ks. J. Macha był więziony od czerwca do grudnia 1942 r. i gdzie 3 grudnia 1942 r. został zgilotynowany.

⁴⁰ AKKM, VH V, *Deklaracja o braku kultu publicznego z 3.12.2014 r.*

⁴¹ AKKM, VH V, *Pismo promotora sprawiedliwości z 19.03.2015 r.* Na jego prośbę przesłuchano abp. Damiana Zimonia, biskupa katowickiego w latach 1985–2011.

⁴² AKKM, VH V, *Dekret pisarza dla Michała Fugla z 31.03.2015 r. (kopia).*

towany i strzeżony w bezpiecznym miejscu Archiwum Archidiecezjalnego i na koniec wskazał portatora, którego zadaniem było dostarczenie do Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych opieczetowanego pliku transumpty i kopii publicznej⁴³. Portator, którym został ustanowiony dotychczasowy postulator sprawy – autor tego artykułu, złożył przysięgę wiernego wypełnienia zadania⁴⁴.

4. Faza rzymska

Wizyta portatora w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych została ustalona na 15 września 2015 r. Przywiezione przez niego do Rzymu dokumenty dochodzenia diecezjalnego zostały przyjęte przez ks. Bogusława Turka CSMA, podsekretarza Kongregacji, i ks. Giacomo Pappalardo⁴⁵.

Kolejnym krokiem było wystąpienie abp. W. Skworca do kard. Angelo Amato z prośbą o akceptację postulatora rzymskiego. Zgodnie z jego decyzją, tę misję miał kontynuować dotychczasowy postulator sprawy⁴⁶. Stosowne zatwierdzenie zostało wydane przez członków Kongresu Zwyczajnego 12 listopada 2015 r.⁴⁷ Kilka dni później, tj. 22 listopada, nowo ustanowiony postulator rzymski przygotował i złożył w Kongregacji prośbę o otwarcie akt procesowych⁴⁸. Stosowny reskrypt, podpisany przez sekretarza Kongregacji, abp. Marcello Bartolucciego, otrzymał po czterech miesiącach – 5 marca 2016 r.⁴⁹

Formalnie rzymski etap procesu beatyfikacyjnego ks. Jana Machy rozpoczął się 16 marca 2016 r., gdy w gmachu *Pontificia Università Urbaniana* dokonano uroczystego otwarcia akt dochodzenia diecezjalnego. Okoliczności były wyjątkowe, gdyż akta procesu ks. Jana Machy posłużyły jako materiał poglądowy podczas Studium dla Postulatorów. Otwarto je w obecności około stu uczestników Studium, pochodzących z całego świata i w swoich lokalnych Kościołach prowadzących procesy beatyfikacyjne. Najpierw ks. prof. Roberto Sarno, ekspert prawa kanoni-

⁴³ Marta Sudnik-Paluch, 2015. „Upomniał się o swój czas” (25.03.2020). <https://katowice.gosc.pl/doc/2683914.Upomniał-sie-o-swoj-czas>.

⁴⁴ AKKM, VH V, *Dekret dla ks. D. Bednarskiego* z 4.09.2015 r. (nr 4647/15).

⁴⁵ AKKM, VH V, *Congregatio de Causis Sanctorum, Zaświadczenie o przyjęciu dokumentów* z 15.09.2015 r. (nr 0839).

⁴⁶ AKKM, VH V, *Nominatio Postulatoris* z 7.10.2015 r. (nr PB 187–35/15, kopia).

⁴⁷ AKKM, VH V, *Zatwierdzenie postulatora rzymskiego* z 12.11.2015 r. (nr 3118–3/15).

⁴⁸ AKKM, VH V, *Pismo ks. D. Bednarskiego do kard. A. Amato* z 22.11.2015 r. (kopia).

⁴⁹ AKKM, VH V, *Zgoda na otwarcie akt dochodzenia diecezjalnego* z 5.03.2016 r. (nr 3118–4/16).

zacyjnego, przedstawił procedury związane z przekazaniem akt procesowych do Watykanu. Następnie postulator rzymski – autor niniejszego artykułu – zaprezentował zebranym sylwetkę męczennika ze Śląska⁵⁰, a mons. Giacomo Pappalardo przystąpił do otwarcia akt. W pierwszej kolejności otworzył kopertę zawierającą tzw. *Instrumentum clausurae*, czyli dokument potwierdzający zamknięcie procesu na poziomie diecezjalnym, oraz list katowickiego ordynariusza do prefekta Kongregacji ds. Kanonizacyjnych. Uczestnicy Studium z zainteresowaniem wzięli do ręki poszczególne dokumenty procesowe, a ks. Pappalardo odpieczętował kolejne skrzynie, skrywające zeznania świadków procesowych oraz dokumenty historyczne. Prowadzący zajęcia z uznaniem wypowiadali się na temat pracy katowickiego trybunału beatyfikacyjnego⁵¹.

Parę dni później postulator skierował do Kongregacji prośbę o wydanie dekretu ważności akt dochodzenia diecezjalnego⁵². Nastąpiła weryfikacja dokumentów pod względem formalno-prawnym. Dekret *De validitate inquisitionis dioeclesanae* został opublikowany 14 września 2016 r. Znalazło się w nim stwierdzenie:

Kongregacja, zredagowawszy decyzję z urzędu w sposób staranny i rzecz dokładnie przemyślawszy, odpowiedziała TWIERDZĄCO, to znaczy zachodzi ważność tegoż Procesu tak w sprawie, jak też co do celu, o którym się mówi, uzdrowiwszy, co według prawa należało uzdrowić (*sanatis de iure sanandis*). Nie wykryto jakichkolwiek przesłanek przeciwnych⁵³.

5 października 2016 r. postulator poprosił Kongregację o wyznaczenie relatora sprawy⁵⁴. 21 października 2016 r. został nim zamianowany o. Zdzisław J. Kijas OFMConv⁵⁵. Relator to osoba, która odpowiada za prawidłowe zredagowanie pozycji na temat męczeństwa. Krótco potem postulatorowi została przekazana tzw. *Copia Publica* akt procesowych. W kolejnych miesiącach pracował on w porozumieniu z relatorem nad *Positio*. Dokument został sporządzony wedle norm podyktowanych

⁵⁰ AKKM, VH V, *Tekst wystąpienia postulatora z 16.03.2016 r.*

⁵¹ 2016. *Otwarcie akt procesowych*. (25.03.2020 r.). <https://ksmacha.pl/ks-jan-macha/wiadomosci/109-otwarcie-akt-procesowych>.

⁵² Archiwum Postulatora, *Proces beatyfikacyjny ks. Jana Machy (2013–2020)*, Pismo ks. D. Bednarskiego do kard. A. Amato z 21.03.2016 r. (kopia).

⁵³ AKKM, VH V, Dekret *de validitate inquisitionis dioeclesanae* z 14.09.2016 r. (nr 3118–5/16).

⁵⁴ Archiwum Postulatora, *Proces beatyfikacyjny ks. Jana Machy (2013–2020)*, Pismo ks. D. Bednarskiego do kard. A. Amato z 5.10.2016 r. (kopia).

⁵⁵ AKKM, VH V, Dekret z 28.10.2016 r., ustanawiający o. Zdzisława J. Kijasa OFMConv relatorem sprawy (nr 3118–6/16).

przez prawo kanonizacyjne i składa się z następujących rozdziałów: prezentacja sprawy przez relatora, informacja (szczegółowa biografia, historia sprawy, dowody praktyki cnót i męczeństwa od strony formalnej i materialnej, ukazanie aktualności sprawy, świadectwa sławy męczeństwa), *summarius testium* – wybór najważniejszych dla sprawy wypowiedzi świadków, *summarius documentorum* – prezentacja dokumentów związanych z życiem Sługi Bożego i potwierdzających męczeńską śmierć, relacja diecezjalnej Komisji Historycznej, wota teologów, którzy przebadali pisma ks. Machy pod względem zgodności z doktryną Kościoła, i deklaracja o braku kultu. Wydane drukiem *Positio* liczyło 404 strony tekstu, do którego dołączono 12 stron dokumentacji fotograficznej⁵⁶. Ostateczna redakcja oraz druk *Positio* zlecone zostały rzymskiej drukarni *Nova Res*. W grudniu 2017 r. zostało ono złożone w Kongregacji, która wyznaczyła skład Komisji Historycznej i przekazała jej członkom *Positio* do recenzji⁵⁷. Pierwszy Kongres Komisji Historycznej odbył się 8 maja 2018 r. Podczas zebrania sześciu ekspertów wydało opinię na temat dokumentu⁵⁸. Postulator musiał odpowiedzieć na kilka kwestii poruszonych w ich wotach. Chodziło m.in. o wyjaśnienie, dlaczego ks. Macha nie został dołączony do grona 108 męczenników II wojny światowej, beatyfikowanych w 1999 r. Jeszcze mocniejsze było umotywowanie faktu jego śmierci *in odium fidei*, a nie śmierci za sprawy narodowe. Poproszono także o wyjaśnienie, dlaczego nie został dołączony do sprawy kleryk Joachim Gürtler, a także o wzmocnienie przekazu o trwającej po śmierci „famy” męczeństwa⁵⁹. Drugie zebranie Komisji Historycznej odbyło się 19 czerwca 2018 r. Obu Kongresom przewodniczył relator generalny – o. Vincenzo Criscuolo OFMCap. Po pozytywnym dla sprawy głosowaniu podjęto decyzję o przekazaniu jej Komisji Teologicznej⁶⁰. W lipcu 2018 r. nastąpił druk *Positio* wraz z dołączonymi do niego wotami konsultorów Komisji Historycznej i przekazano dokument mianowanym przez Kongregację członkom Komisji Teologicznej. Konsultorzy teologiczni są powoływani do wyrażenia osądu merytorycznego odnośnie do badanej sprawy i przedstawiają oni promotorowi wiary swoje opinie (wota). Podsumowaniem ich

⁵⁶ 2018. *Positio super martyrio Servi Dei Ioannis Francisci Macha in odium fidei, uti fertur, interfecti*. Red. Damian Bednarski. Romae: Nova Res, ss. 404 + XII.

⁵⁷ W skład Komisji Historycznej weszli: ks. prof. Ennio Apeciti, prof. Giovanni Coco, prof. Tiziana Maria Di Blasio, o. Fidel Gonzalez Fernandez, ks. prof. Jan Mikrut, ks. prof. Pablo Santiago Zambruno.

⁵⁸ 2018. *Relatio et vota in Congressu Consultorum Historicorum habito die VIII mensis Maii anno MMXVIII*. Romae: Nova Res. 1–96.

⁵⁹ Damian Bednarski. 2018. *Responsiones ad vota Consultorum Historicorum*. Roma: Nova Res. 1–52.

⁶⁰ 2018. *Relatio et vota in Congressu Consultorum Historicorum habito die XIX mensis Iunii anno MMXVIII*. Romae: Nova Res, 1–29.

prac jest tzw. Kongres Teologiczny, podczas którego sprawa jest ostatecznie dyskutowana. W przypadku procesu beatyfikacyjnego ks. Machy Kongres Teologiczny odbył się 8 listopada 2018 r. Wzięli w nim udział, zgodnie z normami prawa kanonizacyjnego: mons. Carmelo Pellegrino – promotor wiary, Annarita Ragni – notariusz, siedmiu konsultorów teologicznych⁶¹ oraz o. Zdzisław J. Kijas – relator sprawy⁶². Konsultorzy przedstawili swoje opinie⁶³. Choć 6 na 9 konsultorów zagłosowało za przyjęciem sprawy (czyli zebrano liczbę 2/3 wystarczających pozytywnych głosów), to pozwolono postulatorowi złożyć na piśmie stosowne wyjaśnienia i uzupełnienia⁶⁴. Ostatecznie 19 marca 2019 r. *Positio* zostało przyjęte przez Kongres Teologiczny. Ośmiu na dziewięciu konsultorów zagłosowało: *affirmative*, a jedynie jeden – *su-spensive* (głos zawieszony)⁶⁵.

Na 5 listopada 2019 r. zwołano sesję zwyczajną kardynałów i biskupów – członków Kongregacji ds. Świętych. Wśród kilku omawianych spraw była i ta dotycząca męczeństwa śląskiego kapłana. Ponensem dyskusji, tj. przedstawiającym osobę kandydata na ołtarze, był kard. Stanisław Ryłko. Uczestnicy sesji jednogłośnie zdecydowali o przyjęciu *Positio* i przedstawieniu swej decyzji papieżowi. Trzy tygodnie później, 28 listopada 2019 r., podczas audiencji udzielonej kard. Angelo Becciu – prefektowi Kongregacji ds. Świętych, papież Franciszek zaaprobował decyzję Kongregacji i upoważnił prefekta Kongregacji, by w jego imieniu promulgował dekret o męczeństwie Sługi Bożego ks. Jana Machy. Od tej pory męczennikowi przysługiwał tytuł *Venerabilis Servus Dei*, tj. „Czcigodny Sługa Boży”. Wiadomość o tym przekazał następnego dnia watykański dziennik „L'Osservatore Romano”⁶⁶. Tego dnia abp Wiktor Skworc wysłał list do Prefekta Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych z prośbą o spotkanie, by ustalić szczegóły odnoszące się do beatyfikacji⁶⁷. Na początku grudnia przyszła odpowiedź z informacją o terminie spotkania wyznaczonym na 23 stycznia 2020 r.⁶⁸ W ostatnim momencie zostało

⁶¹ Absencja dwóch pozostałych została usprawiedliwiona, a swoje wota przesłali oni na piśmie promotorowi wiary.

⁶² 2019. Preliminari al Congresso. W *Relatio et vota Congressus Peculiaris super martyrio die 8 novembris an. 2018 habiti*, 4. Romae: Nova Res.

⁶³ 2019. Voti dei Consultori Teologi. W *Relatio et vota Congressus Peculiaris*, 5–84.

⁶⁴ 2019. Risposte della Postulazione. W *Relatio et vota Congressus Peculiaris*, 89–114.

⁶⁵ 2019. Computo definitive. W *Relatio et vota Congressus Peculiaris*, 119.

⁶⁶ 2019. „Promulgazione di decreti”. L'Osservatore Romano [edycja włoska] 159 (273): 7; 2019. „Dekrety w sprawach kanonizacyjnych”. L'Osservatore Romano [edycja polska] 40 (12): 38.

⁶⁷ AKKM, VH V, *Pismo abp. W. Skworca do kard. A. Becciu z 29.11.2019 r.* (nr 4896/19).

⁶⁸ AKKM, VH V, *Pismo kard. A. Becciu do abp. W. Skworca z 2.12.2020 r.* (e-mail).

ono przesunięte na 24 stycznia⁶⁹. W spotkaniu odbywającym się w siedzibie Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych wzięli udział: kard. Angelo Becciu, abp Wiktor Skworc, ks. Łukasz Gawel – proboszcz katedry Chrystusa Króla w Katowicach, oraz ks. Krzysztof Biela – sekretarz arcybiskupa metropolity katowickiego. Biorąc pod uwagę terminarz prefekta Kongregacji i uwarunkowania diecezji katowickiej, ustalono, że uroczystość mogłaby się odbyć 17 października 2020 r. (sobota) o godz. 10.00 w katedrze pw. Chrystusa Króla w Katowicach. Niezwłocznie abp Skworc przekazał stosowny list do Sekretariatu Stanu z prośbą o potwierdzenie daty i miejsca beatyfikacji⁷⁰. Z podobnym pismem wystąpił postulator. Odpowiedź nadeszła 13 lutego 2020 r. Abp Edgar Peña Perra – Substytut ds. Ogólnych w Sekretariacie Stanu Stolicy Apostolskiej, poinformował metropolitę katowickiego:

Ojciec Święty wyraził zgodę na to, aby celebracja z obrzędem beatyfikacji Czcigodnego Sługi Bożego ks. Jana Franciszka Machy, kapłana diecezjalnego, zamordowanego z nienawiści do wiary w 1942 r., odbyła się w Katowicach 17 października br. Delegatem papieża na tę uroczystość będzie kard. Angelo Becciu, Prefekt Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych⁷¹.

*

Powodem sprawy beatyfikacyjnej, czyli osobą prawną popierającą ten proces, była archidiecezja katowicka. Na niej więc spoczywał obowiązek pilnowania, by dopełnione zostały wszelkie procedury, i ona w całości pokryła koszty związane z procesem. Postępowanie beatyfikacyjne w sprawie ks. Jana Machy było prowadzone od początku do końca *per viam martyrii*. Nie da się ukryć, że w jego trakcie było kilka momentów newralgicznych, zwłaszcza gdy pojawiały się ze strony konsultorów watykańskich pytania o niezrozumiały dla nich kontekst historyczny relacji Kościół – państwo okupacyjne na Górnym Śląsku w latach II wojny światowej, czy też wątpliwości dotyczące nie dołączenia osoby ks. Machy do grona 108 męczenników, których beatyfikacja miała miejsce w 1999 r. Patrząc na to z pewnej perspektywy, zdaje się, że to, co było trudnością, można przekuć na działanie opatrnościowe. Dzięki temu, że prowadzony był osobny proces beatyfikacyjny

⁶⁹ AKKM, VH V, *Pismo Rafaelli Marsili (sekretarza kard. A. Becciu) do ks. T. Wojtali (sekretarza abp. W. Skworca) z 20.01.2020 r. (e-mail)*.

⁷⁰ AKKM, VH V, *Pismo abp. W. Skworca do abp. Edgara Peña Perra z 24.01.2020 (nr 2/20)*.

⁷¹ AKKM, VH V, *Abp Edgar Peña Perra do abp. W. Skworca z 13.02.2020 r. (nr 481.760)*. Podobne pismo otrzymał postulator. Zob. Archiwum Postulatora, *Abp Edgar Peña Perra do ks. D. Bednarskiego z 13.02.2020 r. (nr 481.761)*.

kandydata na ołtarze z Chorzowa Starego, jego życie, działalność i postawa podczas męczeństwa zostały prześwietlone niezwykle wnikliwie, a konsultorzy działający w Komisjach Historycznej i Teologicznej mieli okazję bardziej szczegółowo poznać specyficzne dzieje Kościoła w diecezji katowickiej i zrozumieć motywację działań ks. Machy.

Papież Franciszek w katechezie wygłoszonej podczas audyencji generalnej 28 czerwca 2017 r. tak mówił o męczeństwie:

Ta wierność aż do śmierci stylowi Jezusa – który jest stylem nadziei – zostanie nazwana przez pierwszych chrześcijan przepięknym słowem: „męczeństwo”, które znaczy „świadectwo”. Było wiele innych możliwości w słowniku: można było nazwać to heroizmem, abnegacją, ofiarą z siebie. Natomiast pierwsi chrześcijanie nazwali to słowem, w którym jest woń uczenia się. Męczennicy nie żyją dla siebie, nie walczą o afirmację własnych idei i godzą się z tym, że muszą umrzeć tylko za wierność Ewangelii⁷².

To papieskie zdefiniowanie męczeństwa jako świadectwa wyraziło się w postawie ks. Machy. Mocnym akordem podsumowującym prowadzony proces był dzień 12 grudnia 2019 r., w którym postulator procesu został przyjęty przez papieża Franciszka. W kilku słowach opowiedział mu on o kandydacie na ołtarze, pokazał zdjęcie męczennika oraz różaniec, który ks. Jan Macha wykonał dla siebie w więzieniu ze sznurka wyciągniętego z siennika i z drzazg wydłubanych z blatu stołu lub pryczy więziennej. Papież z przejęciem wysłuchiwał krótkiej informacji o śląskim męczenniku, a potem w milczeniu dotknął różańca, który jest wyjątkową pamiątką po duchownym zamordowanym przez Niemców w 1942 r. w Katowicach⁷³.

*

Bibliografia

Źródła archiwalne:

Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach

⁷² Papież Franciszek. 2017. „Zła nigdy nie należy zwalczać przemocą. Katecheza wygłoszona podczas audyencji 28.06.2017 r.”. *L'Osservatore Romano* [edycja polska] 38 (6–7), 40.

⁷³ Krzysztof Ołdakowski. 2019. „Ks. Bednarski po spotkaniu z Papieżem” (25.03.2020). <https://www.vaticannews.va/pl/kosciol/news/2019-12/papa-audyencja-kongregacja-postulatorzy.html>.

- sygn. AL 421, *Akta Lokalne, Chorzów Stary. Parafia św. Marii Magdaleny*.
Archiwum Kancelarii Kurii Metropolitalnej w Katowicach
- sygn. VH V, *Proces beatyfikacyjny ks. Jana Machy (2013–2020)*.
Archiwum Postulatora
- *Proces beatyfikacyjny ks. Jana Machy (2013–2020)*.

Źródła drukowane:

- Akt oskarżenia ks. J. Machy. 2014. W *Wiek XX – czas męczenników. W 100. rocznicę urodzin ks. Jana Machy*. Red. Damian Bednarski, 131–151. Katowice: Księgarnia Świętego Jacka.
- Bednarski Damian. 2018. *Responsiones ad vota Consultorum Historicum*. Roma: Nova Res.
- Bednarski Damian. Red. 2018. *Positio super martyrio Servi Dei Ioannis Francisci Macha in odium fidei, uti fertur, interfecti*. Romae: Nova Res.
- „Dekrety w sprawach kanonizacyjnych”. 2019. *L’Osservatore Romano* [edycja polska] 40 (12): 38.
- Franciszek. 2017. „Zła nigdy nie należy zwalczać przemocą. Katecheza wygłoszona podczas audienencji 28.06.2017 r.”. *L’Osservatore Romano* [edycja polska] 38 (6–7), 40.
- Instrukcja Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych „Sanctorum Mater” (25.03.2020). http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/csaints/documents/rc_con_csaints_doc_20070517_sanctorum-mater_en.html.
- Jan Paweł II. 1982. „Audienca generalna dla Polaków, 11 października 1982”. *L’Osservatore Romano* [edycja polska] 3 (9): 1.
- Positio super martyrio Servi Dei Ioannis Francisci Macha in odium fidei, uti fertur, interfecti*. 2018. Red. Damian Bednarski. Romae: Nova Res.
- „Promulgazione di decreti”. 2019. *L’Osservatore Romano* [edycja włoska] 159 (273): 7.
- „Przebieg uroczystości otwarcia procesu beatyfikacyjnego sługi Bożego ks. Jana Machy. Dokumenty, pisma i wystąpienia”. 2013. *Wiadomości Archidiecezjalne* (Katowice) 81 (11): 528–534.
- Relatio et vota in Congressu Consultorum Historicorum habito die VIII mensis Maii anno MMXVIII*. 2018. Romae: Nova Res.
- Relatio et vota in Congressu Consultorum Historicorum habito die XIX mensis Iunii anno MMXVIII*. 2018. Romae: Nova Res.
- Relatio et vota Congressus Peculiaris super martyrio die 8 novembris an. 2018 habiti*. 2018. Romae: Nova Res.
- Wyrok śmierci wydany na ks. J. Machę. 2014. W *Wiek XX – czas męczenników. W 100. rocznicę urodzin ks. Jana Machy*. Red. Damian Bednarski, 152–167. Katowice: Księgarnia Świętego Jacka.
- Żyłem krótko, lecz cel swój osiągnąłem. Ks. Jan Macha 1914–1942*. 2014. Red. Damian Bednarski. Katowice: Wydawnictwo Emmanuel.

Opracowania:

- Bednarski Damian. 2015². *Ks. Jan Macha (1914–1942). Życie z sercem na dłoni*. Katowice – Chorzów: Wydawnictwo Medeia.
- Dudała Halina. 2014. Drzewo genealogiczne Macha – Cofalka. W *Żyłem krótko, lecz cel swój osiągnąłem. Ks. Jan Macha 1914–1942*, Red. Damian Bednarski, 43–46. Katowice: Wydawnictwo Emmanuel.
- Gilbert Gustave Mark. 2012. *Dziennik norymberski*. Tłum. Tomasz Łuczak. Warszawa: Świat Książki.
- Łazarski Paweł. 2012. „«Haniku», pomóż!”. *Gość Niedzielny* (edycja katowicka) 89 (50): VI–VII.
- Macha Jan. 2007. Monografia Starego Chorzowa, parafii św. Marii Magdaleny. W *Chorzów (Stary). Trzy historie*, I–XCVI. Katowice: Agencja Specjalistyczna Prasa i Książka.
- Małcużyński Karol. 1989. *Oskarżeni nie przyznają się do winy*. Warszawa: Interpress.
- Myszor Jerzy. 2010. *Stosunki Kościół – państwo okupacyjne w diecezji katowickiej 1939–1945*. Katowice: Księgarnia Świętego Jacka.
- Oldakowski Krzysztof. 2019. Ks. Bednarski po spotkaniu z Papieżem (25.03.2020). <https://www.vaticannews.va/pl/kosciol/news/2019-12/papa-audiencja-kongregacja-postulatorzy.html>.
- Otwarcie akt procesowych (25.03.2020). <https://ksmacha.pl/ks-jan-macha/wiadomosci/109-otwarcie-akt-procesowych>.
- Sudnik-Paluch Marta. 2015. Upomniał się o swój czas (25.03.2020). <https://katowice.gosc.pl/doc/2683914.Upomnial-sie-o-swoj-czas>.

*

Streszczenie: Ks. Jan Macha, kapłan diecezji katowickiej, podczas II wojny światowej stworzył organizację charytatywną, której działalność została zakwestionowana przez Niemców. Duchowny został aresztowany, uwięziony, skazany na karę śmierci i 3 grudnia 1942 r. ścięty na gilotynie. W 2012 r. abp Wiktor Skworec rozpoczął starania o wyniesienie ks. Machy na ołtarze. Artykuł przybliży kulisy i kolejne etapy (diecezjalny i rzymski) procesu beatyfikacyjnego śląskiego męczennika. Zwracając uwagę na konsekwentne i wierne trzymanie się procedur, wytyczonych przez Kongregację Spraw Kanonizacyjnych, autor nie unika wskazania trudnych momentów towarzyszących procesowi.

Słowa kluczowe: ks. Jan Macha, męczennik, proces beatyfikacyjny, diecezja katowicka, Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych.

Abstract: *Rev. Jan Macha (1914–1942) on the Way to Beatification. The Beatification Process of the Silesian Martyr from the Inside.* Rev. Jan Macha, a priest of the Diocese of Katowice, during the Second World War established a charity organization, whose activity was questioned by the Germans. Fr. Macha was arrested, imprisoned, sentenced to

death and guillotined on December 3, 1942. In 2012, the Archbishop Wiktor Skworc made efforts to initiate the beatification process of the Silesian martyr. Focusing on following the procedures established by the Congregation for the Causes of Saints in a consistent and faithful way, the author does not avoid mentioning the difficult moments of the process.

Keywords: Rev. Jan Macha, martyr, beatification process, Diocese of Katowice, Congregation for the Causes of Saints.